

Наталія БАЗАВЛУК

*аспірантка кафедри права
та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

РЕГІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Значним досягненням України в 2017 – 2018 рр. стало збереження макроекономічної стабільності, забезпечення подальшого економічного зростання та продовження системних інституційних реформ, при цьому сфери реформування, в яких досягнуто помітного успіху: охорона здоров'я, пенсійна, освітня реформи, реформа державного управління, децентралізація є однією з найуспішніших на сьогодні реформ в Україні та такою, що наближається до успішного завершення. На цьому тлі національна антикорупційна політика характеризується досягненнями та певними суперечностями. Так, здійснюються заходи із дерегуляції бізнесу, змінена система державних закупівель, посилено вимоги щодо декларації майна державних чиновників. Фактично сформовано державну антикорупційну вертикаль: функціонують Національне агентство запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, законодавчо закріплено формування Вищого Антикорупційного Суду.

Водночас, варто вказати на певні суспільні протиріччя, що поступово трансформуються у певних суперечностях публічного управління, що мають взаємний вплив. По-перше, у суспільстві не сформовано усталеного негативного ставлення до корупції, більше того, досить часто мова йде про соціально прийнятний (мінімальний) рівень корупційності у сфері публічного управління. По-друге, законодавчі норми у сфері регулювання національної антикорупційної політики є достатньо суперечливі, й при цьому залишаються досить дискусійним у професійному та експертному середовищі. По-третє, інституціональна взаємодія суб'єктів запобігання корупції залишається предметом суспільного обговорення, є досить умовною, при цьому мова йде про систему органів влади: 1) органів влади, створених виключно для реалізації національної антикорупційної політики; 2) органів влади, що здійснюють окремі повноваження у сфері запобігання корупції; 3) органів влади, що здійснюють загальне управління на центральному та регіональному рівні; 4) органів влади, що забезпечують розробку та прийняття відповідних нормативно-правових актів.

Разом з тим, фактично недослідженими виступає регіональний рівень протидії корупції як певний функціонал, що характеризує здатність системи публічного управління забезпечити реалізацію антикорупційної політики на всіх рівнях, у тому числі – регіональному.

На нашу думку, суперечливість оцінювання результатів та наслідків реформ обумовлена їх короткотривалим перебігом, що не дозволяє вірно сформулювати стратегічну мету реформування. Водночас, відсутність концептуальних розробок у сфері реформування та науково обгрунтованого стратегічного реформування, наявних стратегічних документів, що містили б передбачення власні умови та можливості, аналіз зарубіжного досвіду. За відсутності таких складових реформування публічно-управлінська діяльність може мати дискретний характер, низьку ефективність, і як наслідок, формувати закрити адміністративну систему, в межах якої реформування має перманентний характер. Вирішення такої системної проблеми в публічному управлінні має спиратися, на думку Н. Нижник, на три принципи: перший – розподіл функцій формування і реалізації певної політики; другий – зміна статусу посадових і службових осіб, законодавче закріплення такого статусу (за відсутності поняття «прирівнені за статусом»); третій принцип – підвищення ефективності публічних послуг» [1]. Досвід протидії корупції – як вітчизняний, так і міжнародний свідчить, що ліквідувати її повністю як соціальне зло практично неможливо. Реальною метою антикорупційної політики повинно стати реальне зменшення рівня та локалізація корупції в суспільстві, зміна її характеру, обмеження її впливу на соціально-політичні та економічні процеси. В Україні корупція виступає однією із головних проблем, яка потребує невідкладного розв'язання. Вона становить значну загрозу демократії, реалізації верховенства права, національній безпеці, становленню громадянського суспільства.

У той самий час аналіз розвитку антикорупційного законодавства в Україні, формування державної політики у сфері запобігання (боротьби, протидії тощо) свідчить про нерозробленість основ такої політики, зведення засад реалізації антикорупційної політики до формалізації у вигляді загальнонаціональних, регіональних, галузевих програм (програм, планів, стратегій, що характеризувалися узагальненим підходом, декларативністю, непослідовністю, зволіканням з прийняттям законів. У цьому випадку мова йде про негативний контекст стандартизації, що полягала у застосуванні певних шаблонів, калькування антикорупційних заходів, що поступово призвело до відчуження національної антикорупційної політики і рівня правової культури та правосвідомості громадян, часткової бездіяльності координуючих і моніторингових органів, формальної участі громадянського суспільства в протидії корупційній злочинності. Саме тому основу антикорупційної політики має складати комплекс загальноновизнаних управлінських підходів до реалізації такої політики шляхом формування основних засад антикорупційної політики, визначення і нормативного закріплення понять, цілей і принципів; реалізації антикорупційної політики в діяльності по охороні прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави, відновленню, у разі потреби, порушених прав; встановленню пріоритетних

сфер та системи заходів попередження корупції, а також визначення системи суб'єктів (їх повноважень) по реалізації антикорупційної політики; визначенні компетенції органів публічної влади національного, регіонального та місцевого рівнів у формуванні та реалізації антикорупційної політики; визначенні принципів та проведенні антикорупційної політики в правотворчій і правозастосовчій діяльності; зміцненню законності і правових основ функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування; формуванні суспільної правосвідомості відповідно до визначених нормативними актами антикорупційних стандартів; формуванні основ міжнародного співробітництва в реалізації заходів антикорупційної політики.

На даному етапі актуальним виступає завдання завершення процесу створення необхідної законодавчої основи для вироблення і реалізації ефективної державної антикорупційної політики на основі імплементації міжнародних стандартів; завершення формування ефективної системи органів по боротьбі з корупцією; чітке розмежування повноважень між ними, посилення їх незалежності та неупередженості; забезпечення залучення широкого кола представників громадянського суспільства до процесів боротьби з корупцією на всіх рівнях управління. Разом з тим, базовим рівнем управління слід визначити регіональний рівень формування та реалізації антикорупційної політики, у межах якого доцільно вести мову про програмний підхід та важливість розробки регіональних програм реалізації антикорупційної політики.

1. Нижник Н. Р. Теоретичні аспекти державного управління: монографія / Н. Р. Нижник, С. П. Мосов. – Чернівці : Технодрук, 2011. – 248 с.

Алла БАШТАННИК

*к. держ. упр., заступник директора
Дніпропетровського регіонального відділення
Національної школи суддів України*

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Суспільно-політичні та соціально-економічні трансформації, які відбулися в Україні у 1991 – 2018 рр., обумовили необхідність створення такої системи влади, яка б забезпечила ефективне управління державою, захист прав та законних інтересів громадян, належний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Важливо наголосити, що процес державотворення вимагає функціонування раціональних механізмів регулювання діяльності органів державної влади (далі механізмів регулювання, МРДОДВ). Аналіз історичного досвіду

формування таких механізмів регулювання базується на методології історичного аналізу, визначення етапів формування національних механізмів, отже дозволить визначити закономірності та тенденції розвитку державного управління у цілому.

З позицій розроблення теоретико-методологічних засад функціонування МРДОДВ варто особливу увагу приділити класифікації етапів становлення таких механізмів у контексті форм держави, сутності поняття «державна влада», а також взаємовпливу понять «суверенна, незалежна держава» і «національні механізми державного управління». Важливим аспектом дослідження виступає також визначення місця і ролі органу державної влади у процесі функціонування механізмів регулювання. Крім того, у сучасних умовах реформування системи державної влади в Україні потребує вирішення складна проблема аналізу та розробки моделей ефективного публічного управління. Такі моделі мають базуватися на раціонально побудованому механізмі регулювання діяльності органів влади в Україні. В умовах децентралізації влади важливо, по-перше, виокремити адміністративний аспект регулювання та обґрунтувати доцільність проведення комплексного аналізу впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на ефективність функціонування існуючого механізму регулювання діяльності органів державної влади. По-друге, розробити комплекс адміністративних та організаційних механізмів регулювання діяльності органів державної влади в контексті Стратегії сталого розвитку «Україна–2020».

Теоретико-методологічне обґрунтування механізмів регулювання діяльності органів державної влади має базуватися таких засадах:

- визначення цілей завдань та функцій регулювання, виокремлення організаційного, правового та інших видів механізмів регулювання;
- напрацюванні цільових, функціональних та організаційних складових механізмів державного управління у сферах регулювання;
- вирішенні проблеми дихотомічної єдності понять «державне регулювання – регулювання діяльності органів державної влади (ОДВ)»;
- забезпечення результативності та ефективності функціонування суб'єктів та механізмів регулювання;
- формалізації взаємовідносин та взаємодії із громадськістю у системі державного управління тощо.

З 2014 року розпочався етап новітньої модернізації всієї системи влади, формування принципово нових механізмів регулювання, що відповідають європейським традиціям публічного адміністрування. Сучасний підхід до формування таких механізмів базується на виключно правовій регламентації діяльності органів влади, на конституційному регламентуванні реформування органів влади – Закон України «Про внесення змін до Конституції (щодо правосуддя)» [1], «Про Вищу раду правосуддя» [2], «Про державну службу (нова редакція)» [3], «Про Національну поліцію» [4]. Особливі формування механізмів